

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้รูปแบบการศึกษาคอมผสมระหว่าง การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การศึกษาเชิงปริมาณ จะเน้นการศึกษาสภาพทั่วไปของกลุ่มอาชีพ ตลอดจนปัจจัยเกื้อหนุนต่อความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพตามโครงการส่งเสริมเครือข่ายผู้ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพเน้นการศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการพัฒนากลุ่มอาชีพโดยการสนทนา ซึ่งจะใช้วิธีการศึกษา ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือ เอกสาร รายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการสืบค้นอินเทอร์เน็ต เพื่อใช้อ้างอิงประกอบการศึกษา
2. ศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Study) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ประชากร (Population) แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกและการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสื่อกกตามโครงการส่งเสริมเครือข่ายผู้ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 26 จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งหมด 120 คน โดยไม่สุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ดำเนินงานโครงการส่งเสริมเครือข่ายผู้ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 26 จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 1 คน และประธานกลุ่มอาชีพ รองประธานกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกฯ คือ กลุ่มทอเสื่อกกบ้านกรวด และกลุ่มทอเสื่อกกบ้านไทยเจริญจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาได้จากการทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการตั้งคำถาม ดังนี้

แบบสอบถาม มีลักษณะ เป็นข้อคำถามประกอบด้วยคำถามชนิดปลายเปิด ปลายปิด (Close Ended and Ender) โดยการแบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของสมาชิก มีจำนวน 14 ข้อ ลักษณะเนื้อหาประกอบด้วย

- ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา
- ข้อมูลด้านอาชีพรายได้ ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพคู่สมรส รายเฉลี่ยของครอบครัว รายได้เสริมของครอบครัว ความพอเพียงของรายได้ และรายจ่ายหลักของครอบครัว
- ข้อมูลด้านการเข้าร่วมกลุ่ม ได้แก่ ตำแหน่งของสมาชิก ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่ม เหตุผลที่เข้าร่วมกลุ่ม และความสม่ำเสมอในการเข้าร่วมประชุมกลุ่ม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเกื้อหนุนต่อความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย คำถาม 45 ข้อ โดยแบ่งคำถามออกเป็น 7 ลักษณะ คือ

- ลักษณะผู้นำ
- การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม
- การบริหารงานกลุ่ม
- บทบาทของชุมชนต่อการรวมกลุ่ม
- การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก
- การตลาด
- บทบาทของหน่วยงานของรัฐ (ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 26 จังหวัดบุรีรัมย์)

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ประกอบด้วยคำถาม 23 ข้อ ตามเกณฑ์ชี้วัดความเข้มแข็ง 6 เกณฑ์ ดังนี้

- การบรรลุวัตถุประสงค์การรวมกลุ่ม
- กิจกรรมกลุ่ม
- การมีกำหนดกฎระเบียบกติกา

- กองทุนกลุ่ม
- กรรมการกลุ่ม

ส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิด เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มอาชีพแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการเข้าร่วมดำเนินการในการรวมกลุ่มอาชีพ

เมื่อสร้างแบบทดสอบแล้วผู้ศึกษาให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบรายละเอียดของข้อคำถามทุกข้อ (Item) หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามไปทดสอบก่อนเก็บข้อมูลจริง (Pre-test) เพื่อหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน อยู่ในภูมิลำเนาใกล้เคียงกัน กลุ่มประชากรที่ทดสอบมีจำนวน 20 ชุด ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมในจังหวัดบุรีรัมย์ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาตรวจหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ดำเนินการแล้วมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องพร้อมทั้งเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบปรับปรุงอีกครั้ง เพื่อเชื่อมั่นว่าแบบสอบถามที่สร้างนั้นสามารถครอบคลุมเนื้อหา และอยู่ในเกณฑ์ที่จะนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้

การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ศึกษาสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ดำเนินงานโครงการส่งเสริมเครือข่ายผู้ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 26 จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 1 คน และประธานกลุ่มอาชีพ รองประธานกลุ่มอาชีพทอเสื้อกนก คือ กลุ่มทอเสื้อกนกบ้านกรวด และกลุ่มทอเสื้อกนกบ้านไทยเจริญจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คน ได้ทำเป็นกรณีศึกษาซึ่งมีประเด็นคำถามมี ดังนี้

1. การรวมตัวของกลุ่มอาชีพ เจือปนไขในการเข้ามาร่วมกลุ่ม
2. การเข้าร่วมกิจกรรมทางชุมชนของกลุ่ม
3. โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ การบริหารจัดการกลุ่ม
4. ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม
5. การจัดการเรียนรู้ของกลุ่ม
6. ผลการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของกลุ่ม ปัญหาอุปสรรคของกลุ่ม
7. การพัฒนากลุ่มเพื่อให้กลุ่มสามารถดำรงอยู่ได้
8. เกี่ยวกับการวางแผนในอนาคตเพื่อความเข้มแข็งของกลุ่ม

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลกับสมาชิกกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกตามโครงการส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2552 ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม 2 สัปดาห์ ผลปรากฏว่าสามารถเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามได้ทั้งสิ้น จำนวน 120 ชุด คิดเป็นอัตราการกลับคืนของแบบสอบถามเท่ากับร้อยละ 100

มีวิธีการดังนี้

1. ผู้ศึกษาประสานงานไปยังศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 26 จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขอความร่วมมือในด้านการซื้อ เบอร์โทรศัพท์ และที่ทำการของกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกทั้งหมด 6 กลุ่ม ตลอดจนขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ 1 ท่านเพื่อเข้าประสานงานกับกลุ่มอาชีพเบื้องต้น เนื่องจากศูนย์พัฒนาสังคมฯ ได้ดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมเครือข่ายผู้ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพกับกลุ่มอาชีพดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งทำให้การเก็บข้อมูลง่ายขึ้น

2. เมื่อทราบที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ และที่ทำการของกลุ่มอาชีพ ผู้ศึกษาได้ประสานและเข้าเก็บข้อมูลกับกลุ่มอาชีพ ทั้งหมด 6 กลุ่มตามเป้าหมาย

3. ผู้ศึกษาประชุมกลุ่มและแจกแบบสอบถาม พร้อมทั้งอธิบายคำชี้แจงแบบสอบถามแก่กลุ่มอาชีพโดยให้ตัวผู้ตอบแบบสอบถามตามความคิดเห็นของตนเอง มิใช่เป็นตัวแทนของการแสดงความคิดเห็น กรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่สามารถอ่านแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง นักศึกษาจะสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม กรณีที่สมาชิกกลุ่มอาชีพไม่สะดวกในการเดินทางมายังที่ทำการของกลุ่มอาชีพ ผู้ศึกษาได้ขอความร่วมมือจากประธานกลุ่ม และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลส่งแบบสอบถามกลับทางไปรษณีย์เป็นรายบุคคล ภายในเวลา 1-2 สัปดาห์

4. ผู้ศึกษาตรวจนับความสมบูรณ์ของแบบสอบถามด้วยตัวเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาเป็นผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ประชากรที่ต้องการศึกษาด้วยตัวเอง ในวันที่ 14-15 พฤศจิกายน 2552 โดยเลือก 2 กลุ่มมาเป็นกรณีศึกษา ซึ่งการคัดเลือกกรณีศึกษาได้จากผลการศึกษาและรายงานการติดตามผลของศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 26 จังหวัดบุรีรัมย์จากนั้นดำเนินการสนทนากับการสัมภาษณ์ตามแนวการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูล ผู้ที่ร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ผู้บริหารโครงการส่งเสริมเครือข่ายผู้ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของ ศูนย์พัฒนาสังคมหน่วยที่ 26 จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 1 คน ประธานและรองประธานกลุ่มอาชีพทอเสื่อกกและยกระดับการทอเสื่อกก 2 หมู่บ้านคือหมู่บ้านไทยเจริญ และหมู่บ้านบ้านกรวด จำนวน 4 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นี้มาวิเคราะห์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมด้วย ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มอาชีพ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

1.2 ปัจจัยเกื้อหนุนต่อความเข้มแข็ง วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ โดยการจำแนกจาก คำตอบ “ใช่” และ “ไม่ใช่”

1.3 ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ หาค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นของประชากรแบบมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยอาศัยค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตามที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามแบ่งระดับความคิดเห็น เป็น 5 ระดับ แต่เนื่องจากกลุ่มประชากรน้อย และคำตอบในการแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่ากระจายมาก ดังนั้นจึงรวมระดับความคิดเห็นเป็น 3 ระดับ ดังนี้

การรวม

มากที่สุดและมาก หมายถึง มาก

ปานกลาง หมายถึง ปานกลาง

น้อยที่สุดและน้อย หมายถึง น้อย

เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ใช้สูตรสำหรับการวัดระดับความคิดเห็น 3 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{พิสัย} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3-1}{3} = \frac{2}{3} = 0.67 \end{aligned}$$

การแปลผลมีดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.67 หมายถึง ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.68-2.35 หมายถึง ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.36-3.00 หมายถึง ความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพในระดับมาก

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยพิจารณาจากความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่ ร้อยละ 5 หรือ 0.15 วิธีการ

2.1 จำแนกระดับการยอมรับปัจจัยเกื้อหนุนแต่ละประเด็น 2 กลุ่มที่มี จากคำตอบ “ใช่” ถือว่ายอมรับมาก “ไม่ใช่” ถือว่ายอมรับน้อย เป็น 2 กลุ่ม

2.2 หาค่าเฉลี่ยของระดับการยอมรับของแต่ละกลุ่ม

2.3 นำค่าเฉลี่ยของระดับความเข้มแข็งของ 2 กลุ่มมาเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย

นำเสนอผลการศึกษาโดยวิธีการเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา โดยมุ่งเน้นสาระสำคัญจากการค้นคว้า และแบบสอบถาม ส่วนวิธีการทางสถิติจะนำเสนอผลในรูปแบบตารางประกอบการบรรยาย